Punkt i protokollet PR 17/2018 rd

Plenum

Tisdag 6.3.2018 kl. 14.02—16.37

8. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning som kompletterar EU:s allmänna dataskyddsförordning

Regeringens proposition RP 9/2018 rd

Remissdebatt

Förste vice talman Mauri Pekkarinen: Ärende 8 på dagordningen presenteras för remissdebatt. Talmanskonferensen föreslår att ärendet remitteras till förvaltningsutskottet, som grundlagsutskottet och lagutskottet ska lämna utlåtande till.

Debatt

14.06 **Oikeusministeri Antti Häkkänen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Eduskunta on nyt saanut käsiteltäväkseen EU:n yleistä tietosuojalainsäädäntöä täydentävän esityksen. Unionin yleinen tietosuoja-asetus on jo voimassa, ja sen soveltaminen alkaa tämän vuoden toukokuussa 25. päivänä. Käsiteltävänä on nyt yleistä tietosuoja-asetusta täydentävä ja täsmentävä esitys.

Henkilötietojen käyttöä koskevan sääntelyn rooli yhteiskunnassa on koko ajan kasvussa. Tämä liittyy toisaalta henkilötiedon käsittelyyn viranomaistoiminnassa ja liiketoiminnassa. Viranomaisilla on eri rekistereissä yhä suurempia määriä tietoa, jonka käyttöä tulee oikeusturvankin vuoksi säännellä yhä tarkemmin. Toisaalta digitalisaation täysimääräinen hyödyntäminen lisää jatkuvasti uudenlaisia liiketoimintamahdollisuuksia, joihin on myös suomalaisen yhteiskunnan syytä tarttua. Merkittävään määrään näitä palveluita liittyy tavalla tai toisella erilaisen datan, erityisesti henkilötietodatan, käyttö. Tietosuojalainsäädännön tarkoituksena on määritellä näitä henkilötietojen käytön pelisääntöjä. Henkilötietojen joustavan käytön ja jokaisen henkilötietojen suojan välillä tulee olla lainsäädännössä tasapaino. Meidän tulee pyrkiä luomaan mahdollisimman hyvä toimintaympäristö henkilötietojen käytölle esimerkiksi liiketoiminnan ja tutkimuksen tekemisen kannalta.

Tietosuojauudistuksen yhtenä tavoitteena on korostaa yksilön omaa oikeutta päättää omien henkilötietojensa käytöstä. Uudistuksen tarkoituksena on yhtenäistää henkilötietojen käyttöä koskevaa sääntelyä unionin alueella. Nykyajan digitaalisessa yhteiskunnassa on toisaalta tärkeätä, että viranomaistoiminnassa henkilötietojen sääntely EU-alueella on yhtenäistä, toisaalta on myös tärkeää, että sisämarkkina-alueella tällaisen sektorin sääntely on yhtenevää kaikissa jäsenmaissa.

Henkilötietojen käytön sääntely on merkittäviltä osin myös elinkeinoelämän toimintamahdollisuuksien sääntelyä. Monien uudenlaisten palveluliikeideoiden keskiössä on henkilötiedoiksi luokiteltavan tiedon käyttäminen uudenlaisella tavalla. Merkittävä osa digitaalisen ympäristön alustoille rakentuvasta liiketoiminnasta on tavalla tai toisella kytköksissä henkilötietojen käyttämiseen ja hyödyntämiseen liiketoiminnassa. Esimerkiksi mo-

net liikkumisen palvelut vaativat taustalleen henkilötietorekisterin asiakkaan tavoista käyttää palveluja, ja sen päälle palvelu kokonaisuudessaan rakentuu. Lainsäädännöllä tulee pyrkiä mahdollistamaan uudenlaisten palveluiden syntyä pitäen kuitenkin samanaikaisesti tarkasti huolta perusoikeuksien turvaamisesta. Erityisesti tärkeätä on katsoa, miten rekisterinpitäjä saa käyttää kerättyä tietoa.

Arvoisa puhemies! Ehdotettu tietosuojalaki muodostaisi henkilötietojen suojaa koskevan säätelykokonaisuuden yhdessä yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa. Sääntelyn aineellinen sisältö tulee pääasiassa yleisestä tietosuoja-asetuksesta. Tietosuojalaissa puolestaan säädettäisiin yhtäältä sellaisista asiakokonaisuuksista, joista asetus nimenomaisesti edellyttää säädettävän kansallisesti, ja toisaalta eräistä asioista, joiden osalta asetus jättää harkintamarginaalia jäsenvaltioille.

Henkilötietojen käsittelyn perusperiaatteet pysyvät ennallaan. Yleisestä tietosuoja-asetuksesta seuraa joitain muutoksia esimerkiksi rekisterinpitäjän velvollisuuksiin ja valvontaviranomaisen toimivaltuuksiin. Tietosuojalailla puolestaan pyritään nykytilan säilyttämiseen niissä tilanteissa, joissa se on tarkoituksenmukaista asetuksen salliman kansallisen liikkumavaran puitteissa.

Tietosuojalailla säädettäisiin myös valvontaviranomaisesta. Tietosuojavaltuutettu toimisi asetuksessa tarkoitettuna valvontaviranomaisena. Tietosuojavaltuutetun toimistoon perustettaisiin myös yksi tai useampi apulaisvaltuutetun virka. Tämä olisi tarpeellista kasvaneiden tehtävä- ja asiamäärien johdosta.

Tietosuojalautakunta lakkautettaisiin, sillä sen keskeinen tehtävä lupia myöntävänä viranomaisena ei ole enää yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisen alkaessa mahdollinen. Tietosuojavaltuutetun toimistossa toimisi sen sijaan asiantuntijalautakunta, joka antaisi lausuntoja tietosuojavaltuutetun pyynnöstä henkilötietojen suojaa koskevan lainsäädännön soveltamiseen liittyvistä merkittävimmistä kysymyksistä. Valvontaviranomaisen toimivaltuudet ja tehtävä tulevat pääosin suoraan tietosuoja-asetuksesta. Yleisestä tietosuoja-asetuksesta seuraa muun muassa valvontaviranomaisen toimivalta määrätä hallinnollisia seuraamusmaksuja asetuksen rikkomisesta. Liikkumavaraa asetus jättää sen osalta, voidaanko seuraamusmaksua määrätä viranomaisille ja julkishallinnon elimille. Tätä liikkumavaraa käytettäisiin, ja viranomaistoiminta rajattaisiin hallinnollisen seuraamusmaksun ulkopuolelle. Tätä on pidetty tässä vaiheessa perusteltuna, sillä viranomaisten ja yksityisen sektorin toiminnassa on eroja. Viranomaisia sitoo hallinnon lainmukaisuusvaatimus, ja viranomaisen on noudatettava hallinnon yleislakeja. Hallinnollista seuraamusmaksua koskevaa sääntelyratkaisua arvioidaan kuitenkin tarpeen mukaan uudelleen kertyneen seurantatiedon valossa tulevina vuosina.

Arvoisa puhemies! Kansallista liikkumavaraa käytettäisiin lisäksi siten, että säilytettäisiin nykyisen kaltainen sääntely henkilötunnuksen käsittelyn osalta. Lisäksi kansallista liikkumavaraa käytettäisiin siten, että tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoaminen suoraan lapselle edellyttäisi, että lapsi on vähintään 13-vuotias. Tätä nuoremmalla lapsella olisi oltava vanhempien suostumus tai valtuutus esimerkiksi sosiaalisen median käyttämiseen. Rekisterinpitäjän vastuulla olisi tarkistaa, että suostumus on olemassa.

Lisäksi tieteelliselle tutkimukselle, tilastoinnille ja henkilötietojen käsittelylle yleisen edun mukaisessa arkistointitarkoituksessa on pyritty varmistamaan asianmukaiset toimintaedellytykset. Tietosuojalailla selkiytettäisiin oikeutta käsitellä henkilötietoja kyseisiin tarkoituksiin, säädettäisiin nimenomaisesta käsittelyperusteesta ja mahdollisuudesta käsitellä myös erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja näihin tarkoituksiin. Lisäksi

eräistä rekisteröidyn oikeuksista voitaisiin tietosuojalain nojalla poiketa, jos poikkeaminen olisi tarpeellista tieteellisessä tutkimuksessa. Samanaikaisesti lakiehdotuksessa on pyritty huolehtimaan siitä, että rekisteröidyn oikeudet on tasapainoisesti ja asianmukaisesti huomioitu. Sen vuoksi poikkeaminen olisi mahdollista ainoastaan niissä tilanteissa, joissa se on tarpeellista, ja kun rekisterinpitäjä toteuttaa tietosuojalaissa säädetyt suojatoimet, joita edellytetään, kun rekisteröidyn oikeuksista poiketaan. Rekisteröidyn oikeuksista voitaisiin poiketa myös yleisen edun mukaisen arkistointitarkoituksen toteuttamiseksi.

Asetuksen antama kansallinen liikkumavara otettaisiin siten täysimääräisesti käyttöön asianmukaisten toimintaedellytysten luomiseksi tieteelliselle tutkimukselle, tilastoinnille ja yleisen edun mukaiselle arkistoinnille. Sananvapauden ja tiedonvälityksen vapauden turvaamiseksi rekisteröidyn oikeuksista säädettäisiin poikkeuksia, kun henkilötietoja käsitellään journalistisia tarkoituksia sekä akateemisen, taiteellisen ja kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten. Tietojen suojaamista ja tietoturvallisuutta koskevat säännökset tulisivat kuitenkin normaaliin tapaan sovellettavaksi, kun henkilötietoja käsitellään näissä tarkoituksissa.

Rakenteeltaan ratkaisu noudattelisi nykykäytäntöä. Tietoruvallisuutta koskevat säännökset tulisivat sovellettavaksi ja niiden merkitys korostuu, kun rekisteröidyn oikeuksista poiketaan. Lisäksi rikosoikeudellista sääntelyä muutettaisiin siitä lähtökohdasta käsin, että seuraamusjärjestelmä painottuu vastaisuudessa vahvasti hallinnollisiin seuraamusmaksuihin. Hallinnolliset seuraamusmaksut eivät kuitenkaan voi tulla kyseeseen esimerkiksi urkintatapauksissa, ja tältä osin rikoslaissa säädettäisiinkin tietosuojarikoksesta.

Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävänä olevan esityksen lisäksi tuon lähiaikoina eduskunnan käsiteltäväksi esityksen tietosuojadirektiivin täytäntöönpanosta. Näiden esitysten lisäksi lähes jokainen ministeriö tulee tekemään omat esityksensä hallinnonalakohtaisten erityisvaatimusten muuttamiseksi osaltaan tietosuoja-asetuksen vaatimusten mukaisiksi. Eduskunta pääsee käymään osaltaan keskustelun siitä, mikä on henkilötietojen käyttöä koskevan sääntelyn kokonaisuus tulevaisuudessa.

14.16 **Päivi Räsänen kd:** Arvoisa puhemies! EU:n tietosuoja-asetus on tietosuojalainsäädännön suurin uudistus 20 vuoteen Euroopan unionissa ja siten myös Suomessakin. Kyseessä on tärkeä ja laaja uudistus, ja tämä käsiteltävä lakikokonaisuus ja siihen liittyvä asetus sisältävät tavattoman paljon ulottuvuuksia, jotka edellyttäisivät huolellista pohdintaa.

Henkilötietoja kerätään yhä enemmän teknologisen kehityksen ja globalisoitumisen myötä. Korkeatasoisella tietosuojalla voidaan myös parantaa luottamusta verkossa tarjottaviin palveluihin ja hyödyntää digitaalitalouden antamia mahdollisuuksia. Tässä asetuksessa on harvinaisen paljon jätetty liikkumavaraa kansalliselle, täydentävälle ja täsmentävälle lainsäädännölle.

Antamissaan lausunnoissa tästä hallituksen esityksestä esimerkiksi Viestintävirasto ja lainsäädännön arviointineuvosto ovat nostaneet esitysluonnoksen keskeisimmiksi puutteiksi muun muassa sen, että esitys on vaikealukuinen. Koska Euroopan unionin tietosuoja-asetuksen soveltajakunta on hyvin laaja ja lakia soveltavat pääosin muut kuin asiantuntijat, tulisi täytäntöönpanoa koskevan lain olla hyvin selkeä. Mielestäni olisi tarpeellista, että hallitus avaisi sitä, mitä kaikkea tarkalleen ottaen tarkoitetaan keskeisellä käsitteellä, tietoyhteiskunnan palveluilla.

Tietosuojaa koskeva säätely koskettaa syvästi kansalaisia yhteiskunnassa, jossa informaatioteknologia kehittyy nopeasti. Joudutaan punnitsemaan keskenään erilaisia arvoja,

punnitsemaan henkilötietojen suojan ja yksityisyyden suhdetta muun muassa sananvapauteen ja median toimintaan, toisaalta myös tarpeeseen vaihtaa tietoja eri viranomaisten kesken. Muutama vuosi sitten järkytystä herätti Eerika-tytön surullinen kohtalo, ja tieto lapsen kaltoinkohtelun epäilystä ei kulkenut viranomaiselta toiselle, muun muassa koulusta poliisille, osittain juuri tiukkojen henkilötietojen salassapitosäännösten vuoksi.

Tietosuoja-asetuksen toimeenpanossa tulee löytää tasapaino myös lapsen suojelun ja lapsen osallistumisoikeuden välillä. Sehän on tässä yksi konkreettinen asia, minkä ministerikin toi esiin. Yhtenä tietosuoja-asetuksen tavoitteena on ollut parantaa lapsen suojaa henkilötietojen käsittelyssä. Lastensuojelun Keskusliitto on lausunnossaan nähnyt ongelmallisena sen, että vaikka tietosuoja-asetus ja tietosuojalaki liittyvät keskeisesti lasten oikeuksiin, ei kokonaisvaltaista viitekehystä ja toimintastrategiaa lapsen oikeuksiin liittyen ole uudistuksen yhteydessä pohdittu.

Kuinka paljon hallituksessa on mietitty sitä, minkälaisia vaikutuksia lasten ja huoltajien asemaan on ikärajan asettamisella 13 vuoteen? Tämän esityksen mukaan tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoaminen suoraan lapselle edellyttäisi, että lapsi on vähintään 13-vuotias. Melko alhainen ikäraja tukee toisaalta lapsen oikeutta ilmaista mielipiteensä, mutta toisaalta verkkoympäristössä on riskejä, joille erityisesti lapset ja nuoret ovat alttiita. Esimerkiksi Lastensuojelun Keskusliiton kyselyssä 13—17-vuotaille lapsille tuli esille se, että nuoret olivat joutuneet sosiaalisessa mediassa tilanteisiin, joissa heidän kuviaan oli väärinkäytetty. Lisäksi lapsen oikeuksien komitea on useissa eri yhteyksissä nostanut esille verkkopalveluiden sisältämiin mainoksiin liittyvät ongelmat ja haitat lasten ja nuorten osalta. Toisaalta, mikäli huoltajien lupaa koskeva ikäraja taas sitten asetettaisiin kovin korkealle, uhkana olisi, että se vaikuttaisi kielteisesti lasten ja nuorten yksityisyyteen ja osallistumisen oikeuteen.

Olisi toki tärkeää, että myös muut lapsiin liittyvät näkökulmat kuin vain tähän ikärajan asettamiseen liittyvät kysymykset nousevat tästä laista keskusteltaessa esiin. Lapsijärjestöt ovat tuoneet esille huolensa, että useiden verkkopalveluiden ehdot ovat lapsen näkökulmasta vaikeaselkoisia.

Pidän erityisen tärkeänä, että tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain voimaantulon jälkeen seurataan lain vaikutuksia niin ikärajan asettamisen kuin muiden lasten oikeuksiin verkkomaailmassa liittyvien ratkaisujen suhteen. Mielestäni on asianmukaista edellyttää, että laista myös tehdään perusteellinen lapsivaikutusten arviointi, ja tätä ovat esittäneet muun muassa Suomen Nuorisoyhteistyö — Allianssi, Ehkäisevä päihdetyö EHYT, Lastensuojelun Keskusliitto, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Mediakasvatusseura, Pelastakaa Lapset ja Suomen Unicef, siis hyvin laajalla kirjolla. Lapsivaikutusten arviointi mahdollistaisi sen, että lapsen oikeuksia verkkomaailmassa voidaan tarkastella kokonaisvaltaisesti sekä ottaa etukäteen huomioon toimeenpanon kannalta olennaiset asiat.

Ja yksi käytännön elämässä eteen tuleva ongelma on se, että eteen voi tulla tilanne, jossa lapsen vanhemmat asuvat erillään mutta ovat molemmat huoltajia ja sitten toisaalta erimielisiä lapsensa verkkopalvelunkäytön suhteen. Riittääkö yhden huoltajan suostumus, ja jos riittää, kumpi heistä päättää?

Arvoisa puhemies! On hyvä, että siltä osin kuin tietosuoja-asetus sisältää kansallista liikkumavaraa, esityksessä pyritään säilyttämään nykyistä oikeustilaa mahdollisimman pitkälle. On tärkeää huomata se, että tietosuoja-asetus lisää myös yritysten oikeudellista epävarmuutta ja sääntelytaakkaa. Tietosuojalaissa säädettäisiin, että henkilötietojen suojaa koskevaa lainsäädäntöä valvoisi jatkossa tietosuojavaltuutettu. Nykyisin tärkeintä pää-

tösvaltaa käyttää tietosuojalautakunta, joka nyt lakkautettaisiin. Tämä tarkoittaa, että tietosuojavaltuutetulla olisi tietosuoja-asetuksen mukainen tutkintatoimivalta, ja hän päättäisi mahdollisista korjaavista toimenpiteistä, kuten käsittelykielloista, ja myös määräisi mahdollisen hallinnollisen sakon. Tätä esimerkiksi tuossa EK:n lausunnossa on arvosteltu sen takia, että tässä tulisi sakon määrääminen tietosuojavaltuutetulle tuomioistuimen sijaan. Yritysten näkökulmasta on tärkeää, että paitsi tietosuojalain myös tarkistetun erityislainsäädännön sisältö on selvillä mahdollisimman pian. Tällä hetkellä yritykset joutuvat valmistautumaan tietosuoja-asetukseen siten, että asetusta täydentävän kansallisen lainsäädännön sisältöä ja tulkintaa ei ole vielä täysin pystytty hahmottamaan.

14.25 **Markus Mustajärvi vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Päivi Räsänen otti esille tämän Eerika-tytön tapauksen, joka oli äärimmäisen surullinen juttu. Luin koko sen esitutkinta-aineiston heti, kun se tuli julkiseksi, ja eipä ole ollut toista yhtä raskasta lukukokemusta. Tiedonkulussa tuon tapauksen kehittymisen yhteydessä oli ongelmia mutta suurin ongelma oli kuitenkin se, että se viimeinen puuttuminen jäi jokaiselta tekemättä. Tästä pitkäkestoisesta lapsen kiduttamisesta, joka sitten lopulta johti lapsen menehtymiseen, oli tietoa naapureilla, koulussa, sosiaaliviranomaisilla, muillakin viranomaisilla, mutta se viimeinen väliintulo jäi tekemättä jokaiselta taholta. Ja oleellista tuossa tapauksessa oli sekin, että toimivaltarajat ja velvollisuus puuttua eivät olleet niin selviä kuin niiden olisi pitänyt olla.

14.26 **Maria Tolppanen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä toivoisin myös, että me ottaisimme käsittelyyn ja huomioisimme sen, että meillä on senkaltaisia rekistereitä, jotka estävät ihmisiä palaamasta yhteiskunnan ulkopuolelta takaisin yhteiskuntaan tai jotka estävät ihmisiä saamasta esimerkiksi vuokra-asuntoa sen takia, että vakuutusyhtiöiden ei tarvitse antaa kotivakuutusta henkilölle, joka on menettänyt luottotietonsa ja joka on luottotietorekisterissä. Tämä on kohtuutonta, koska hän ei saa sitä edes siinä tapauksessa, että sen maksaisi joku muu kuin hän itse. Me emme saa päästää tilannetta siihen pisteeseen, että erilaiset rekisterit ovat niin negatiivisia, että ne estävät ihmisiltä ihmisarvoisen elämän ja ennen kaikkea palaamisen ihmisarvoiseen elämään. Toivoisin, että arvoisa ministeri kiinnittäisi tähän asiaan huomiota.

14.27 **Päivi Räsänen kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Mustajärvi oli aivan oikeassa tuossa arviossaan. Todellakin tuon Eerika-tytön kohdalla onnetonta oli se, että tieto ei kulkenut missään vaiheessa poliisille ennen tuota hänen surmaamistaan.

Tuon tapahtuman jälkeen käynnistyi kyllä aika laaja selvitysprosessi. Itse olin silloin sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän puheenjohtajana, ja otimme sen agendalle, ja sen jälkeenhän tehtiin useita muutoksia sekä lainsäädäntöön että ohjeistukseen, joilla nimenomaan tätä tiedonkulkua parannettiin näissä tilanteissa, kun on lastensuojelusta ja lastensuojelutarpeesta kyse.

Mutta todellakin tämä liittyy hyvin ytimekkäästi ja oleellisesti tähän nyt käsiteltävään esitykseen, [Puhemies koputtaa] jossa on todellakin monia puolia.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Puhujalistaan.

14.28 **Timo Heinonen kok:** Arvoisa herra puhemies! Hyvä ministeri! Hyvät edustajakollegat ja muut paikallaolijat! Ministeri Häkkänen kävi laajasti läpi tätä tietosuoja-asetuksen esitystä. Tämä on merkittävä, suuri kokonaisuus, joka itse asiassa tulee tärkeään paikkaan. Meillä on sähköinen maailma, digitaalisuus, näiden 20 vuoden aikana mennyt merkittävällä tavalla eteenpäin, ja on hyvä, että lainsäädäntöä myös tästä tulokulmasta tarkastellaan, tiedonsaannin näkökulmasta mutta myös tiedon antamisen näkökulmasta.

Edustaja Räsänen nosti esille tämän Eerikan tapauksen ja siihen liittyneet tiedonkulun ongelmat. Nostan itse toisen esimerkkitapauksen esille: Joitain vuosia sitten meillä syntyi kunnissa halu tukea yksin asuvia veteraaneja. Kunnat halusivat auttaa omassa kunnassa asuvia veteraaneja, jotka asuvat yksin. Heillä ei ollut tietoa näistä veteraaneista — tieto löytyi Kelalta, mutta Kela ei saanutkaan antaa kunnille tietoa, jotta kunta olisi voinut pitää parempaa huolta omista asukkaistaan, kunniakansalaisista, veteraaneista. Eli kyse oli siitä, että toinen vaitiolovelvollinen ei voinut antaa tietoa toiselle vaitiolovelvolliselle. Meidän piti muuttaa lakia, lakimuutos tehtiin nykyisen puhemies Risikon ministeriaikana, eli tarvittiin lainmuutos siihen, että kunta pystyi pitämään omista asukkaistaan parempaa huolta. Silloin tietysti täytyy kysyä, onko tietosuoja viety jo äärimmäisyyksiin ja liian pitkälle. Minun mielestäni on.

Suomessa tietosuoja näyttää menevän tietyissä tilanteissa yli maalaisjärjen, ja tässä keskustelussa on esillä ollut jo se, että tämä tietosuoja-asetus antaa mahdollisuuden poikkeamiseen ja kansalliseen liikkumavaraan. Kysyisin ministeri Häkkäseltä, että onko tämäntyyppisiä tilanteita nyt käyty, vaikkapa poikkihallinnollisesti, läpi, että enää ei syntyisi tällaisia älyttömiä tilanteita, että meidän on tarpeen korjata lakia, jotta kunnat voivat auttaa omia asukkaitaan, ovat ne sitten veteraaneja, kunniakansalaisia tai vaikkapa sitten lapsia, joilla saattaa olla tarve saada apua yhteiskunnaltakin erilaisiin ongelmiin — niitäkin ongelmakohtia meiltä löytyy lukuisia. Eli minä haluaisin ministeriltä pienen katsauksen siihen, löytyykö tällaisia Eerikan tapauksen tyyppisiä tai sitten veteraanien auttamiseen liittyviä tietosuojan, tiedonsaannin, tiedon antamisen ongelmakohtia meiltä vielä tänä päivänä.

14.31 **Ben Zyskowicz kok:** Arvoisa herra puhemies! Arvoisat kansanedustajat! Henkilötietojen suoja on erittäin tärkeää, ja varsinkin arkaluontoisten, esimerkiksi terveystietojen, suoja on ymmärrettävästi tärkeä asia. Kuitenkin kiinnitän samaan asiaan huomiota kuin mihin edustaja Heinonen edellä ja mihin osin tässä Eerika-keskustelussakin kiinnitettiin huomiota: onko meillä tämän tietosuojan merkeissä lainsäädännössä joiltakin osin ammuttu yli, kun vaitiolovelvolliset viranomaiset eivät voi toisille vaitiolovelvollisille viranomaisille antaa sellaista tietoa, jonka olisi tärkeätä olla käytössä, jotta ihmistä voidaan auttaa? Voi olla, että tässä Eerikan traagisessa tapauksessa ei suoranaisesti ollut kyse siitä, ettei tietoa saanut luovuttaa, mutta se käsitys minulle on syntynyt julkisen keskustelun perusteella aikanaan, että tiukat tietosuojasäädökset olivat aiheuttaneet sellaista arkuutta näiden eri viranomaisten toimissa, että he eivät edes niissä tilanteissa, missä ilmeisesti olisi ollut oikeus ilmoittaa tilanteesta toiselle viranomaiselle, sitä kuitenkaan katsoneet voivansa tehdä.

Edustaja Heinonen mainitsi aivan erinomaisen esimerkin. Olin itsekin täällä eduskunnassa säätämässä lakia, muuttamassa lakia, jotta Kansaneläkelaitoksen vaitiolovelvolliset viranomaiset saattoivat kuntien vaitiolovelvollisille sosiaaliviranomaisille antaa tietoa kunnissa olevista veteraaneista, jotta kunnat voisivat näitä veteraaneja auttaa. Siis meidän vallitseva lainsäädäntömme esti tällaisen. [Timo Heinonen: Aivan järjetöntä!] Kun tällai-

siin tilanteisiin on törmännyt, on tullut mieleen, että jonkinlaiset tietosuojatalebanit ovat olleet näitä lakeja tekemässä.

Otan toisen esimerkin ihan elävästä elämästä. Oulussa oli henkilö uhkaillut koulutovereitaan väkivallalla. Tämä uhkaus saatettiin koulun johdon, rehtorin ja varmasti kouluterveydenhuollon henkilöstön tietoon. En tiedä, mitä olisivat käytännössä voineet ehkä tehdä, mutta katsottiin kuitenkin tarpeelliseksi ja aiheelliseksi, että nämä koulun vaitiolovelvolliset viranomaiset tiesivät tästä uhkaavasta käyttäytymisestä. Tämän jälkeen tämä opiskelija vaihtoi koulua, ja tuossa koulussa hän puukotti koulutoveriaan. Kävi ilmi, että edellisen koulun vaitiolovelvolliset viranomaiset eivät olleet saaneet kertoa uuden koulun vaitiolovelvollisille viranomaisille tähän oppilaaseen liittyvistä riskeistä. Laki kielsi sen. Mitä järkeä on tällaisissa laeissa? Ketä varten ne on säädetty, kun tarkoituksena on auttaa ihmistä, auttaa siinä, että hän ei vahingoita itseään, ja auttaa siinä, että hän ei vahingoita muita?

Tälläkin hetkellä puhutaan paljon kouluissa turvallisuudesta, puhutaan huumeongelmasta, enkä ole ollenkaan varma, että tällä hetkellä on olemassa riittävät mahdollisuudet koulun viranomaisilla olla yhteydessä poliisiin tai poliisin viranomaisilla olla yhteydessä kouluun.

Kerron lopuksi vielä yhden elävän esimerkin tietosuojatalebanien tulkinnoista.

Muutama vuosi sitten Varsinais-Suomen aluehallintovirasto tulkitsi, että lääkärin vastaanotolla lääkäri ei saa kutsua odotushuoneessa olevaa potilasta nimellä. Tähän tulkintaan päädyttiin, koska lain mukaan jo se, että joku on jonkun lääkärin potilaana, on salassa pidettävää tietoa. Varsinais-Suomen aluehallintovirasto siis katsoi, että tämän ihmisen tietosuoja kärsii, kun lääkäri ovelta huikkaa häntä nimeltä. No, jos tällä tiellä pidemmälle lähdetään, niin eikö näiden ihmisten tietosuoja kärsi jo siitä, että he omilla kasvoillaan ja omana itsenään istuvat siellä odotushuoneessa odottamassa lääkärille pääsyä? Eikö paljon pahempi ole se, että joku naapuri näkee, että ai, sinäkin olet täällä, kuin se, että naapuri kuulee jonkun tuntemattoman nimen ja näkee, kun joku tuntematon ihminen astuu lääkärin ovesta sisään?

Jos tällä tiellä edelleen jatketaan, niin miten sitten esimerkiksi vierailukäynnit sairaalassa? Kun on vierailuaika ja ihmiset tulevat omaistaan katsomaan, niin onko tarkoitus, että soitetaan jotain kelloa ja kaikki muut potilaat menevät kaappeihin piiloon, jotta tämä heidän olemisensa sairaalassa potilaina ja siihen liittyvä terveystietojen suoja ei mitenkään vahingoittuisi? Onko niin, että jatkossa siellä lääkärin vastaanotolla istutaan paperipussi päässä, jotta kukaan ei tunnista, että siellä ollaan?

Tämä Varsinais-Suomen aluehallintoviraston aloite minun tietääkseni ei johtanut siihen, että muissa aluehallintovirastoissa olisi tulkittu samalla tavalla, ja ymmärsin, että tänä päivänä edes Varsinais-Suomen aluehallintovirastossa ei tällä tavoin toimita.

Summa summarum, haluan sanoa, että jos tämä tietosuoja vedetään aivan absurdiuteen saakka, niin luullaan, että tehdään jotain hyvää, mutta tosiasiassa vaikeutetaan viranomaisten mahdollisuuksia auttaa ihmisiä silloin, kun ihmisen auttamisen tarve on käsillä. Toivon, että eduskuntakäsittelyssä tämän valtavan kokonaisuuden tiimoilta pyritään huolehtimaan siitä, että tällaisia naurettavuuksia lakiin ei tulisi.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Edustaja Tolppanen. — Vastauspuheenvuoro, edustaja Kasvi, sillä aikaa, kun Tolppanen lähestyy.

14.38 **Jyrki Kasvi vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tosiaan edustaja Zyskowicz on aivan oikeassa siinä, että hyvin usein nämä tietosuojasäännökset johtavat kummallisiin tilanteisiin. Aina ei ole kyse edes siitä, että tietoa ei saisi luovuttaa, vaan voi olla kyse siitä, että viranomaisilla ei ole yhteistä tietoturvallista tapaa välittää tietoa. Esimerkiksi kun kunnan sosiaalitoimisto tarvitsee poliisilta tietoa siitä, onko toimeentulotuen hakijalla oikeus olla maassa, niin ainoa hyväksytty väline tämän tiedon välittämiseen on telefaksi, koska ei ole yhteensopivaa tietoturvallista sähköpostijärjestelmää. Kaikkihan me tiedämme, miten turvallinen telefaksi itse asiassa on, mutta kun se on joskus hyväksytty turvalliseksi, niin se on ainoa, jota saa käyttää. Voitte kuvitella, kuinka paljon ylimääräistä työtä tämä aiheuttaa.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja vielä vastauspuheenvuoro edustaja Zyskowiczille ensin ja sitten edustaja Heinoselle.

14.39 **Ben Zyskowicz kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämä esimerkki, minkä edustaja Kasvi toi esiin, on varmaan todellinen, ja hän tuntee tämän asian, kun siitä puhui. Minä kerron, miten asia on lainsäädännön valossa tänä päivänä.

Kun ihminen Suomessa, EU-kansalainen, toistuvasti turvautuu toimeentulotukeen, niin se on peruste käännyttää hänet maasta. Kuitenkin tilanne on se, että kun tällainen Suomessa oleva, vaikkapa virolainen, jatkuvasti turvautuu Suomessa toimeentulotukeen ja toimeentulotukiviranomaiset sen näkevät ja tietävät, että se olisi peruste käännyttää hänet maasta, niin he eivät saa nykyisten säädösten mukaan ilmoittaa ulkomaalaisviranomaisille, että tämä tyyppi täällä jatkuvasti hakee toimeentulotukea ja se olisi peruste hänen käännyttämiseensä. He eivät saa sitä ilmoittaa. Sen sijaan, jos poliisi kysyy, käykö tämä tyyppi toistuvasti hakemassa toimeentulotukea, niin silloin he saavat sanoa, että kyllä käy.

14.40 **Timo Heinonen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meillä oli jokin aika sitten vielä runsaasti lasten opinpolulla näitä kohtia, missä tiedonsaanti katkesi. Sitä korjattiin ministeri Virkkusen ja ministeri Sarkomaan aikana niin, että tieto siirtyi varhaiskasvatuksesta peruskouluun ja peruskoulussa alakoulusta yläkouluun ja niin poispäin, mutta edelleen meillä on kuitenkin niitä tilanteita, että tiedonsaanti voidaankin estää myös vanhempien toimesta. Silloin tietysti herää sekin kysymys, kenen etua se palvelee, että ei halutakaan antaa tietoa eteenpäin. Ymmärrän tietyllä tavalla sen ajatuksen, että joskus niin sanotusti tyhjältä pöydältä aloittaminen voi olla lapselle tai nuorelle hyväksi, mutta silloin, jos on kyse esimerkiksi lapsen terveystiedoista ja siitä, mikä olisi oleellista tietää myös uudessa koulussa, tällainen koulun vaihtaminen asioiden piilossa pitämiseksi pitäisi myös pystyä jollain estämään.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Puhujalistaan.

14.41 **Maria Tolppanen sd:** Arvoisa puhemies! Erilaiset henkilötietorekisterit, kuten luottotietorekisteri, olisi myös syytä ottaa käsittelyyn. Juuri tämä luottotietorekisteri, negatiivinen rekisteri, estää tällä hetkellä ahdingossa olevia ihmisiä kohentamasta omaa asemaansa. Esimerkiksi jos henkilö saa työpaikan ja asunnon, tulee esteeksi se, että hän ei saa kotivakuutusta. Ja kun ei saa kotivakuutusta, menee asunto, ja jos ei ole asuntoa, niin me-

nee hyvin helposti työ, eli pysytään siellä yhteiskunnan ulkopuolella, eletään rajamaastossa. Tämä on asia, joka tässä yhteiskunnassa pitäisi ottaa huomioon.

Meillä on tiedossa se, että henkilö, jolla ei ole luottotietoja, elää aika lailla hankalassa maailmassa, nimittäin ainoa vakuutus, mikä hänelle on pakko antaa, on pakollinen liikennevakuutus. Tämä on paradoksi sen takia, että hän ei saa sitä autolainaa tai mopolainaa tai moottoripyörälainaa, mihinkä tätä pakollista liikennevakuutusta tarvittaisiin, koska hänellä ei ole luottotietoja. Mutta se on siis vakuutus, joka on pakko antaa. Mutta eikö tästä yhteiskunnasta löydy sen vertaa inhimillisyyttä, että ihmiselle, joka saa asunnon, olisi pakko antaa myöskin kotivakuutus? Tällä hetkellä tilanne on jopa niin hankala, että vaikka kolmas osapuoli sitoutuisi maksamaan tämän vakuutusmaksun, niin silloinkaan ei ole pakko antaa kotivakuutusta. Se on aika karseaa semmoisessa maassa, jossa lämpötilan vaihtelut voivat olla, kuten tänä vuonna olemme jälleen saaneet huomata, jopa 70 astetta vuodessa. Talvella pakkasella on oltava katto pään päällä, on oltava koti. On kohtuutonta, että ylläpidämme rekisteriä, joka estää todellakin ihmisiä pääsemästä takaisin yhteiskuntaan. Se on sellainen asia, johon meidän on kiinnitettävä huomiota.

Kun me puhumme tietosuojasta ja sen käytöstä, olisi tärkeää, että tarkasteltaisiin tarkasti, mitä erilaiset rekisterit ja niiden käyttö merkitsevät yhteiskunnassa, mitä ne merkitsevät kansalaisille ja mitä ne merkitsevät liike-elämälle. Nämä kaikkihan ovat tietenkin tärkeitä asioita. Inhimillisyyden kannalta meidän on syytä muistaa, että jos henkilö joutuu luottotietorekisteriin, hän ei välttämättä ole pelkästään hurvitellut asioitaan huonoon kuntoon, voi olla, että on tullut semmoinen ikävä asia kuin aviopuolison kuolema, vakava sairastuminen perheessä, avioero tai joku muu vastaava tragedia, joka on kohdannut perhettä ja joka on ajanut perheen taloudelliseen ahdinkoon. Tällä hetkellä me kyllä tätä rekisteriä jaamme auliisti kaikille, jotka siitä haluavat tietää, ja tässä negatiivisessa rekisterissä henkilö pysyy vielä kaksi vuotta sen jälkeen, kun on saanut tavalla tai toisella velkansa maksettua. En edes halua alkaa keskustella siitä, mitkä ovat tapoja maksaa ne velat, koska siinä voimme vähän miettiä asioita: jos me emme anna mitään mahdollisuuksia, niin ihminen on kekseliäs ja keksii keinoja.

Sinänsä paradoksaalista on myöskin se, että me kyllä myönnämme pikavippejä ihmisille, joilla ei ole luottotietoja. Sen tämä sali sallii. Mutta se ei salli sitä, että ihminen saa pitää kotinsa ja sitä kautta työnsä, koska me annamme asian toteutua niin, että kotivakuutusta ei niille ihmisille anneta, jotka ovat luottotietorekisterissä. Se on henkilörekisteri, siinä on varmasti hyötynsä, miksi sitä käytetään, mutta pyydän, arvoisa ministeri, että myös tämä negatiivinen puoli otetaan tässä asiassa huomioon.

14.45 **Arja Juvonen ps:** Arvoisa herra puhemies! Hyvä ministeri! Hyvät kansanedustajat! Henkilötietojen käsittelyssä on oltava tarkkana. On noudatettava lakia, käyttäydyttävä lainmukaisesti, asianmukaisesti, luottamuksellisesti, turvallisesti, ja henkilötietoja tulee myös päivittää, jotta tiedot pysyvät ajan tasalla. Tiedonkulku on tärkeää. Mutta aivan kuten, edustaja Ben Zyskowicz, hienosti täällä kysyitte: onko tietosuojassa ammuttu välillä yli? Kyllä myös minä olen sitä mieltä, että välillä tuntuu, että näin asianlaita on. Ja kerroitte täällä, kuten myös edustaja Timo... [Ben Zyskowicz: Heinonen!] — Heinonen, kiitoksia! — muutaman esimerkkitapauksen, missä erityisesti, ihan pienissä käytännön asioissa, huomaa, että tietosuoja on vedetty hyvin tiukaksi.

Nostan itse, arvoisa herra puhemies, yhden tapauksen, mikä liittyy myös ikääntyneisiin veteraani-ihmisiin. Sain puhelinsoiton henkilöltä, joka tiedusteli, kun hänen ystävänsä

vuosikausien takaa on siirtynyt ympärivuorokautiseen hoivalaitokseen hoitoon, mutta hän ei löydä tätä ihmistä mistään. Ja hän oli tehnyt ison työn, soittanut eri puolille ja kysellyt, missä hänen vanha kaverinsa mahtaa olla, ja kukaan ei tätä tietoa hänelle voinut antaa, koska se on salassa pidettävää. Elikkä jossakin hoivalaitoksessa joku ihminen viettää yksinäisyyttään, ja hänellä olisi ystävä, joka haluaisi tulla katsomaan, mutta tämä ei sinne pääse, koska kukaan ei kerro, kun kyseessä ei ole omainen, missä tämä henkilö mahtaa olla. Ja hän ei varmasti ole ainoa tapaus. Näitä tapauksia on kyllä paljon Suomessa.

Arvoisa puhemies! Tämän lakiesityksen tarkoituksena on parantaa henkilötietojen suojaa. Se yhtenäistää tietosuojasääntelyä kaikissa EU-maissa. Tietosuoja on hyvin tiukka, ja Eerikan tapaus nousi täällä esille. Olisi toivottavaa, että tulevaisuudessa tällaista ei enää koskaan voi tapahtua, että tärkeä tieto ei päädy niille, jotka sitä tarvitsevat.

Täällä monet lausunnonantajat ovat todenneet erilaisia näkemyksiä. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön mielestä olisi perusteltua laajentaa tietosuojalain erityisiä henkilötietoryhmiä koskevaa sääntelyä sosiaali- ja terveydenhuollossa tapahtuvaan käsittelyyn, ja kysyisinkin teiltä, ministeri, mitenkä olette huomioineet tässä laissa nyt sitten esimerkiksi nämä ministeriön ajatukset.

Terveystiedot ovat salassa pidettäviä, ja täällä nousi esille esimerkiksi sairaala. No, kyllähän me kaikki tiedämme, jotka sairaalassa olemme käyneet, että siinä samassa potilashuoneessa niin ne vieraat kuin ne potilaatkin tietävät, mikä siellä vieruskaveria vaivaa. Elikkä asia liikkuu eteenpäin. Mutta vastaavaa on toki myös apteekeissa. Elikkä siellä on hyvin helppo kuulla, mitä lääkkeitä itse kukin sieltä hakee, ja siellä ei ole sitä suojaa. On myös niitä apteekkeja, joissa se ei ole mahdollista, mutta edelleen on tämmöisiä pieniä konttoreita.

Nostaisin esiin tässä keskustelussa sen, että toisaalta, kun meillä on hyvin tiukka tietosuoja ja henkilötietoja ei kerrota, meillä on myös tilanteita, joissa henkilötietoja ei ollenkaan halutakaan tietää, ja nostan tässä esille esimerkiksi paperittomat tällä hetkellä Suomessa. Meillähän on sosiaalihuoltolakiin tullut nyt muutos, että kunnat korvaavat heistä aiheutuneet kustannukset. Siihen liittyy majoitus, ruoka ja pakolliset lääkkeet, ja valtion budjetissa tähän kohdennettu resurssi on 5,3 miljoonaa. Nostin perussuomalaisena sosiaali- ja terveysvaliokunnassa yhtenä ideana sen, olisiko mahdollista näitä henkilöitä, joiden henkilöllisyyttä me emme tiedä ja jotka oleskelevat maassamme laittomasti, esimerkiksi rekisteröidä, voisiko heidät rekisteröidä, ja tämä oli myös äänestyksessä täällä salissa, ja se sai kannatusta joiltakin eduskuntaryhmiltä. Muun muassa vihreissä oli asian kannattajia. Kysynkin teiltä, hyvä ministeri: olisiko mahdollista, että henkilöt, joista emme tiedä, keitä he ovat ja ketkä hakevat mahdollisesti näitä sosiaalihuoltolain antamia palveluja, jollakin tavalla rekisteröitäisiin, ja me tietäisimme, keitä täällä Suomessa sitten on ja ketkä palvelua haluavat ja tarvitsevat?

14.50 **Jukka Kopra kok:** Arvoisa herra puhemies! Tätä esitystä on EU:ssa ja sittemmin Suomessa hallituksen toimesta pitkään valmisteltu, ja hyvä, että se on nyt täällä eduskunnassa käsiteltävänä. Olemme tässä keskustelun kuluessa saaneet kuulla lukuisia murheellisia esimerkkejä siitä, kuinka huonosti voi käydä silloin kun tieto ei kulje esimerkiksi viranomaisten välillä. Mielestäni nämä näkökulmat on tässä eduskuntakäsittelyssä kyllä perattava huolellisesti ja otettava huomioon, kun asiaa täällä eduskunnassa käsitellään.

Kolikolla on sitten toinenkin puoli, yksityisten henkilöiden tietojen suoja ja niiden tietojen pysyminenkin yksityisinä. Tämän päivän digitaalisessa maailmassa tietojen varasta-

minen massiivisissa määrin saattaa helposti tapahtua, jos ollaan huolimattomia, ja tämä on tavallaan se toinen näkökulma, mikä tässä pitää myöskin huomioida: että riittävällä pieteetillä varmistetaan se, että yritykset ja viranomaiset myös varjelevat niitä ihmisten henkilötietoja siltä osin kuin ne digitaalisessa muodossa ovat alttiita mahdollisille verkkovarkauksille.

Tämä lakiesitys ei ole vaikutuksiltaan mitenkään vähäinen. Jo pelkästään se, että Tietosuojavaltuutetun toimistoon perustetaan peräti 16 henkilötyövuotta lisää resurssia, on osoitus siitä, että tämä on iso juttu, ja myöskin nämä hallinnolliset sanktiot, joiden on kaavailtu seuraavan rikkomuksista — 10 miljoonan euron, 20 miljoonan euron sanktiot — ovat merkittäviä asioita.

Vähän ihmetyttää se, että tässä yhteydessä sitten viranomaistahot päästetään kuitenkin pälkähästä näitten hallinnollisten sanktioiden suhteen. Tulisiko myös heitä sittenkin kuitenkin koskea nämä samat rahalliset sanktiot siitä, jos virhe tapahtuu ja kansalaisten tietoja pääsee rikollisten käsiin huolimattomuuden seurauksena? Minusta tämä olisi sellainen ohjaava tekijä, joka auttaisi myös viranomaista pitämään hanat tiukalla, [Puhemies koputtaa] jotta tieto säilyy yksityisenä.

14.52 **Ville Skinnari sd:** Arvoisa puhemies! Tämä on jo asiakokonaisuutena, hyvin voi sanoa, megaluokan kokonaisuus niin EU-tasolla kuin meillä Suomessa, ja siinä mielessä meidän eduskunnassa tulee ja pitää suhtautua tähän suurella vakavuudella. Mutta kuten tässä on hyvin kuultu aikaisemmissa puheenvuoroissa, tämä on kaiken kaikkiaan tasapainon hakemista, tasapainon löytämistä.

Tähän liittyen tietysti nostaisin esille, nyt kun ministeri on paikalla, sen asian, että me olemme paljon puhuneet ylivelkaantumisesta, ulosottojen määrän kasvusta, ja te olette puhunut tästä positiivisesta luottorekisteristä, joka nyt toivottavasti etenee. Miten te näette tämän hankkeen, kuinka se nyt Suomessa etenee, ja saatteko te sen valmiiksi vielä tällä hallituskaudella?

Toinen asia, mikä tässä nousi esille, on se, että yritysten näkökulma tähän uuteen maailmaan on hyvin haastava. Tässä on paljon puhuttu sisäisestä tiedonkulusta ja sen ongelmista, mutta jos ajatellaan suomalaista pientä yritystä, pk-yrittäjää, niin tämän koko asetuksen ymmärtäminen, puhumattakaan sen toteuttamisesta oman yrityksen sopimusmaailmaan, on mieletön teema, ja toinen kysymykseni on: Oletteko te, ministeri, hallituksessa harkinneet tähän liittyvää koulutusta? On ihan selvää, että tässä on mieletön osaamisvaje tulossa, joten miten tämän lain kanssa käytännössä toimitaan?

Kolmas asia: Edustaja Kopra nosti hyvin esille ne ongelmat, mitä syntyy, kun rikollista toimintaa tehdään ihmisten identiteeteillä, jopa identiteettivarkaudet. Ja kun me olemme viime aikoina joutuneet voimakkaiden kyberhyökkäyksien kohteeksi niin valtiollisesti kuin kunnissa ja sairaanhoitopiireissä, niin oletteko te hallituksessa miettineet sitä, että kaiken kaikkiaan tämä kyberosaaminen pitäisi nostaa koko Suomen strategiseen keskiöön koko julkisella sektorilla ja myös koulutuksessa?

14.54 **Päivi Räsänen kd:** Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä ja koko tässä kokonaisuudessa on todellakin hyvin monta ulottuvuutta, joista haluan vielä yhden asian nostaa esiin, jota tässä ei ole käsitelty. Ministerihän nosti esiin sen seikan, että tässä säätelyssä halutaan turvata tieteellisen tutkimuksen oikeus käsitellä henkilötietoja, mikä on tietenkin tärkeä ja hyvä asia, mutta siihenkin liittyy omia ongelmiaan varsinkin silloin kun puhutaan herkistä

ja arkaluonteisista tiedoista. Tällä hetkellä sosiaali- ja terveysvaliokunnassahan on käsiteltävänä hallituksen esitys sosiaali- ja terveystietojen toissijaista käyttöä koskevasta lainsäädännöstä, ja tässä varmistetaan se, että voitaisiin luovuttaa henkilötietoja, potilastietoja tutkimuksen ja yritysten käyttöön, muun muassa lääketeollisuuden käyttöön.

Helsingin yliopiston terveysoikeuden professori Lasse Lehtonen on todennut ja kertonut sen, että Yhdysvaltain länsirannikon sairaaloiden nimetyn henkilön potilaskertomuksen tiedot voi anonyymisti toimivassa Tor-verkossa ostaa noin 20 000 dollarilla, ja hän arvioi, että vastaavalla laskentatavalla Helsingin yliopistollisen sairaalan tietojärjestelmien noin miljoonan hengen potilastietojen myyntiarvo olisi 20 miljardia dollaria. Eli tämä kuvaa sitä, minkälaista taloudellista arvoa näillä arkaluonteisilla tiedoilla on. Yrityksillä on erityisesti halu käyttää potilas- ja geenitietoja henkilöiden profiloinnissa, [Puhemies koputtaa] ja nyt on erittäin tärkeää, että huolehditaan siitä, että nämä tiedot eivät kulkeudu vääriin käsiin.

14.56 **Sinuhe Wallinheimo kok:** Arvoisa puhemies! Mielestäni on hyvä, että tästä kokonaisuudesta täällä keskustellaan rakentavaan ja kehittävään sävyyn.

Monet edustajat ovat kuvanneet hyvin tietosuojan ja salassapidon vaikeuksia. Se, että suojaa on, on äärimmäisen tärkeää, mutta se ei saa vaikeuttaa olemassa olevaa tai kehittyvää toimintaympäristöä, joten se on todella hankala yhtälö. Sama pätee mielestäni myös tietosuojavaltuutetun ja tietosuojalautakunnan työhön: kehitytäänkö teknologian myötä vai suojellaanko olemassa olevaa? Se on hyvä kysymys. Tähän oikeastaan voisi ottaa esimerkin 90-luvulta, kun tietosuojavaltuutettu piti sitä erikoisena, että yhtäkkiä kännyköissä rupeaa näkymään vastaanottajan numero. Näin jälkeenpäin naureskelemme asialle, mutta silloin se oli äärimmäisen suuri kysymys.

Samaa tendenssiä mielestäni näkyy nyt nykyisessäkin, olemassa olevassa teknologiakehityksessä. Muun muassa positiivinen luottorekisteri, josta edustaja Skinnari täällä mainitsi, tuntuu olevan aikamoinen peikko tietosuojavaltuutetulle. Tämä nimenomaan olisi työkalu ylivelkaantumisen estämiseen, ja tämä toimii muun muassa Ruotsissa hyvin, joten miksi se ei toimisi myös Suomessa.

Oikeastaan kysymykseni ministerille olisi nyt tässä: poistaako tämä esitteillä oleva tietosuoja-asetus nyt näitä esteitä sekä teknologiselta kehitykseltä että aidon tiedon vaihdolta?

14.58 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys, joka tuo käytäntöön meillä Euroopan unionin tietosuoja-asetuksen, on äärimmäisen tärkeä lakiesitys, koska tällähän me luomme ne raamit, joilla tietoja saa antaa toiselle viranomaiselle ja niin edelleen. Pitää muistaa, että yksityisen ihmisen tiedot on suojattu, että niitä ei saa levitellä pitkin tantereita kenelle tahansa vaan ne ovat suojattua tietoa kaikki. Mutta nyt äsken kuulemamme kaksi esimerkkiä ovat sellaisia ääriesimerkkejä tapauksista, joita ei saa sattua: pieni tyttö menetti henkensä sen takia, että viranomaisilla oli kyllä tietoja mutta ne eivät menneet koskaan oikeaan osoitteeseen, taikka väkivaltaisen oppilaan käytös, joka tavallaan haudattiin byrokratian rattaisiin, siinä viaton ihminen menetti henkensä. Kuten hallituksen esityksessä sanotaan tästä tietosuoja-asetuksesta, jota Euroopan unioni tässä vie käytäntöön, ”kansallista liikkumavaraa on mahdollista käyttää myös myöhemmin esimerkiksi annettaessa erityislainsäädäntöä”.

Vaikka tämä EU-asetus onkin tietenkin sovellettavaa oikeutta sellaisenaan, niin kysynkin ministeri Häkkäseltä, kun hän on paikalla, millä tavalla oikeusministeriö nyt valvoo näitä asioita. Kun kuitenkaan me Euroopan kansakunnat emme tietenkään ole samanlaisia ja se, mikä Suomessa on perinnettä ja mahdollista, ei välttämättä tule kysymykseen esimerkiksi Italiassa, niin miten tässä asiassa nyt aiotaan toimia, niin että tällaiset onnettomat tapaukset, mitä tässäkin keskustelussa on moneen kertaan mainittu, pystyttäisiin estämään sillä, että viranomaisten välillä tieto liikkuisi — esimerkiksi väkivaltaisten henkilöiden kohdalla, sanotaan nyt vaikka tarinassa, joka johti, tässä koulutapauksessa, toisen ihmisen kuolemaan. Eikö tällaisia asioita pystytä todellakaan karsimaan? On aivan onnetonta, että meillä tässä maassa on valtava määrä tietoa ihmisistä, on tietokoneita, hienoja linkkiyhteyksiä mutta siitä huolimatta tieto ei kulje ja tapahtuu tämmöisiä karmeita murhenäytelmiä. Onko näihin mahdollisuus tarttua tämmöisellä kansallisella sovelluksella?

15.00 **Maria Tolppanen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä kohdassa haluaisin muistuttaa kyllä siitä, että ei meillä yksityisen henkilön tietoja ole suojattu. Niitä saa suhteellisen helposti, ja se paikka, mistä niitä saa, on luottotietorekisteri. Sieltä tiedon saa vakuutusyhtiö, kauppias, pankinjohtaja tai muu luottolaitos. Niitä ei ole suojattu millään tavalla. Myös viranomainen saa tietoonsa sen, onko henkilö luottotietorekisterissä vai ei. Ja jos meillä on yksi tällainen rekisteri, joka vuotaa siten, että se tekee ihmisen elämästä mahdotonta, tekee mahdotonta selvitä päivästä päivään eteenpäin, niin tässä kohdassa olisi hyvä, jos me voisimme kansallisella tasolla puuttua tähän asiaan. En tiedä, onko se mahdollista, vai onko erikseen tehtävä laki siihen, mutta todellakin, tämä asia meidän on otettava esille, ja meidän on autettava ihmisiä myöskin takaisin yhteiskuntaan ja yhteiskunnalliseen elämään.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Puhujalistaan.

15.01 **Olli-Poika Parviainen vihr:** Arvoisa herra puhemies! Kiitos hyvästä keskustelusta kollegoille. Varmaankin tämän lainsäädännön voimaantulon myötä meillä menee jonkin aikaa tulkintaepäselvyyksien maailmassa ennen kuin oikeuskäytäntö vakiintuu ja saamme Suomeen yksiselitteisesti käytännöt siihen, miten nyt sitten toteutamme tätä uutta säännöstelyä. Esimerkiksi pääministeri Sipilä on esittänyt täällä eduskunnan salissa, että meidän omadataamme voisi olla hallinnoimassa jonkinlainen valtiollinen yhtiö, joka sitten huolehtisi myös siitä, että omadatan yhdistelyä esimerkiksi tutkimustietoon tai sen kaupalliseen käyttöön, kuten vaikkapa edustaja Räsänen viittasi, hoidettaisiin mahdollisimman järkevästi kansalaisten edun kannalta ja tietenkin myös valtion edun kannalta.

Kiinnittäisin huomiota sellaiseen asiaan, että meillä on parhaillaan valmistelussa myös tiedustelulait, jotka puhuttavat hyvin paljon. Tiedustelulait kytkeytyvät tietenkin myös Tietosuojavaltuutetun toimistoon, jonka resursseja tässä tämänkin lakimuutoksen myötä vahvistetaan aika paljon. Kysyisin ministeriltä: Pidättekö te tällä hetkellä tätä resursointia, jota Tietosuojavaltuutetun toimistolle ollaan tämän lain myötä antamassa, riittävänä suhteessa siihen, että tietosuojavaltuutetulle tulee todennäköisesti lähivuosina myös merkittäviä uusia velvoitteita? Ja näettekö, että EU:n tietosuojalainsäädännössä on jotain sellaista, mitä meidän pitäisi erityisesti tiedustelulain näkökulmasta huomioida?

15.02 **Päivi Räsänen kd:** Arvoisa puhemies! Minäkin haluaisin ministeriltä vielä kysyä tietosuojavaltuutetun uudesta toimenkuvasta. Toivon, että, ministeri, kommentoisitte EK:n kannanottoa, jossa he ovat huolestuneita yritysten oikeusturvasta ja kokevat ongelmallisena sen, että enimmäismäärältään varsin ankarienkin sakkojen määräämisestä päättäisi tuomioistuimen sijaan yksi henkilö, tietosuojavaltuutettu. Sieltä johtaja Hannu Rautiainen on todennut näin, että Suomen oikeudenkäytössä on pääsääntöisesti katsottu, että tietosuoja-asetuksessa säädetyn kaltaisen, hyvin ankaran hallinnollisen sakon voi määrätä vain tuomioistuin. Vähintään on pyritty huolehtimaan, että päätöksen voi tehdä vain kollegiaalinen elin, kuten on Finanssivalvonnassa. Nythän tämä kollegiaalinen elin lakkautetaan ja tietosuojavaltuutettu yksin näistä päättää. Miten kommentoitte tätä EK:n huolta?

15.04 **Arja Juvonen ps:** Arvoisa herra puhemies! Piti edellisessä puheenvuorossani vielä nostaa esiin organisaatiot ja niiden valmistautuminen tähän tietosuoja-asetukseen. Eli kysyisin ministeriltä vielä sitä, millä tavalla tähän tietosuoja-asetukseen valmistaudutaan Suomessa ja organisaatioissa ja tuleeko tarpeeksi tietoa. Täällä jo edustaja nosti esille muun muassa koulutuksen, sekin on erittäin hyvä asia.

Kysyn myös tietosuojavastaavan roolista: näettekö, että yhä useammassa organisaatiossa ja työpaikoilla tulisi olla myös tietosuojavastaava, kuten siellä on myös luottamusmiehet ja työturvallisuudesta vastaavat henkilöt?

Siten kysyn vielä näistä tietosuojarikkomuksista, tai millä nimellä niitä nyt kutsutaankaan, kun aina väärinkäytöksiäkin tapahtuu meidän yhteiskunnassa. Niitä tapahtuu terveydenhuoltoalalla, myös esimerkiksi poliisissa on ollut joitakin kertoja näitä epäilyjä, että mennään tutkimaan tarpeettomasti toisen henkilön tietoja. Toki siinä on uteliaisuuskin takana varsinkin terveydenhuollossa, hyvin epämukavia ja inhottavia tapauksia. Mitenkä nämä voitaisiin estää, ja onko teillä tietoa, kuinka paljon näitä Suomessa loppujen lopuksi tapahtuu? Luvatta tai aiheetta, jos ei ole syytä epäillä rikoksesta — tai terveydenhuollossa ei ole edes omaisesta, potilaasta tai asiakkaasta kysymys — tällaisiin tietoihin ei pitäisi olla pääsyä, tai sinne pitäisi jäädä niin suuri sormenjälki, että nämä tapaukset saadaan ilmi ja julki ja niistä myös mahdollisesti rikosoikeudelliseen vastuuseen.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vielä edustaja Krista Kiuru, ja sen jälkeen on ministerillä puheenvuoro.

15.05 **Krista Kiuru sd:** Arvoisa puhemies! Tähän kokonaisuuteen liittyy erityisesti tällaisessa tietointensiivisessä yhteiskunnassa se, millä tavalla myöskin monenlaisia toissijaisia tietoja voidaan yhteiskunnassa käyttää. Tällä hetkellä sosiaali- ja terveysvaliokunnassa on käsittelyssä terveystietojen toissijainen käyttö, joka tuli jo ennen kuin tämä teidän esityksenne saapui eduskuntaan, ja näistä hankalista aikataulusyistä olemme jo käyneet tuon esityksen kanssa myöskin perustuslakivaliokunnassa. Näyttäisi siltä, että esimerkiksi terveystietojen tai oikeastaan yhteiskunnan minkä tahansa toissijaisten tietojen käyttö riittävästi anonymisoidun tiedon tasolla voisi olla tieteellisen tiedon lisäksi mahdollisesti hyödynnettävissä esimerkiksi kehittämis- ja innovaatiotoiminnassa. Ongelma lienee se, että tämän päivän yhteiskunnassa enää yhä vähemmän on sellaista tietoa, joka voitaisiin anonymisoida, minkä perustuslakivaliokunta näyttää asettavan näissä tapauksissa ehdoksi. Ja kun näin on, niin kysymys liittyy siihen, miten, ministeri, te koette, millä tavalla tämä toissijaisen tiedon käyttö tulisi nyt huomioida, varsinkin tilanteessa, jossa tällainen anonymisointi tänä

päivänä ei enää riitä siihen, että välttämättä tietosuoja taattaisiin, koska mahdollisuus big dataan ja isojen bottien käyttöön tiedonlouhinnassa voi antaa mahdollisuuden siihen, että anonymisoitu tieto ei tosiasiassa enää anonymisoitua ole. Siltä osin iso kysymykseni liittyy siihen, oletteko tietoinen siitä, että näitä toissijaisia tietoja olisi hyvä käyttää, ja mihin ne rajat asetetaan, niin kuin perustuslakivaliokunta on nyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaa neuvonut tekemään.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ministeri Häkkänen, josko 3 minuuttia voisi riittää.

15.08 **Oikeusministeri Antti Häkkänen:** Arvoisa puhemies! Kiitoksia hyvästä keskustelusta. Niin kuin tästäkin huomataan, ne näkökulmat, joita liittyy tietosuojaan, ovat hyvin monipuoliset. Tätä ei tule missään tapauksessa tarkastella aina vain yhdestä kulmasta, vaan tässä on hyvin paljon myös ihan perustuslaillisia oikeuksia ristikkäin, joita täytyy yhteensovittaa. Vielä kun tämä on EU-tason sääntelyä asetustasoisesti eli pääosa tästä on suoraan sovellettavaa oikeutta, jossa meillä ei ole tässä talossa harkinnanvaraa, niin se tekee tästä sääntelykokonaisuudesta entistä haasteellisemman.

Mutta samaan aikaan täytyy todeta se, että kun maailma muuttuu yhä enemmän riippuvaiseksi tiedosta ja tiedonhallinnasta, niin palvelujen parantaminen, yritystoiminta, tulevaisuuden työpaikat kuin myös sitten turvallisuus ja kansalaisten arjen liikkuvuus, palvelujen saatavuus, muut kaikki liittyvät jatkossa yhä enemmän siihen — niin hyvässä kuin huonossakin — miten tieto liikkuu, miten sitä saa hyödyntää ja käyttää. Tämänkin takia tämä uudistuskokonaisuus, joka on nyt EU-tasolta pääosin suoraan sovellettavaa oikeutta ja jossa on ripauksen verran nyt meidän parlamenttimme kansallista harkinnanvaraa, on äärimmäisen suuri ja iso kysymys.

Tämän takia korostan sitä, että tämä on vaikealukuinen kokonaisuus, jonka kanssa — kun sovelletaan vaikkapa yrityksissä tätä — yhdessä täytyy lukea samaan aikaan siis suoraa EU:n tietosuoja-asetusta, jonka soveltamiskäytännöstä ja tulkintakäytännöstä viime kädessä linjaukset tekee EU-tuomioistuin. Siihen ei ole kansallisilla parlamenteilla käytännössä oikeutta ryhtyä sanomaan, että tuo epäselvä kohta tarkoittaa tuota tai tuota. Se liikkumavara, joka meille taas on jätetty, on tässä lakipaketissa, ja se on täysimääräisesti käytetty hyväksi.

Lapsen ikärajassa oli liikkumavaraa myös, mutta halusin sen pudottaa 13 vuoteen sen takia, että yhä useampi nuori kasvaa digitaaliseen ympäristöön ja haluaa osallistua yhteiskuntaan, kaveripiireihinsä ja muihin käyttämällä hyväkseen digitaalisia palveluja. Tätä suosittivat myös Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Lastensuojelun Keskusliitto ja muut lapsioikeudelliset järjestöt.

Tietojenvaihtokysymys: Siihen liittyy turvallisuuskysymys, joka on ministeriöitten sektorilainsäädännössä ratkaistava. Tämä on yleislainsäädäntö, jossa ei ratkaista näitä tietojenvaihdon ongelmia. Painetta on näihin, ja tästä on käyty keskustelua nyt sosiaali- ja terveysministeriön ja sisäministeriön kanssa, että tässä on päästävä eteenpäin. Näitä Eerika-tapauksia ja monia muita ei jatkossa enää saisi tapahtua.

Viranomaisille sanktioita samalla tapaa kuin yksityiselle sektorille: tulevina vuosina täytyy katsoa, onko myös viranomaispuolelle säädettävä, mutta tällä hetkellä minä katsoin, että viranomaisille ovat riittävät normaali lainnoudattamisvelvoite ja virkavastuuvelvoite näissä toimenpiteissä.

Punkt i protokollet PR 17/2018 rd

Positiivinen luottorekisteri: selvityshenkilöt on asetettu, ja alkukesästä saadaan selvitys valmiiksi, minkä johdosta on tarkoitus mahdollisimman nopeasti sitten edetä vielä tällä vaalikaudella jossain määrin.

Seuraamusmaksuja, joita tietosuojavaltuutettu voi yrityksille asettaa: Tämä tulee suoraan asetuksesta. Tässä ei ole kansallista harkinnanvaraa, mutta korostan sitä, että näitä seuraamusmaksuja jo nykyään voi Finanssivalvonta määrittää ja erilaiset muut viranomaiset eli meillä nykyään on jo sellaista käytäntöä, että voidaan antaa seuraamusmaksuja.

Kyberosaamiseen panostaminen yleisesti, mitä edustaja Skinnari täällä painotti: siihen täytyy tulevina vuosina jättisatsauksia pistää Suomessa. — Kiitos.

Riksdagen avslutade debatten.

Riksdagen remitterade ärendet till förvaltningsutskottet, som grundlagsutskottet och lagutskottet ska lämna utlåtande till.